

Svenska Bankföreningen

REMISSYTTRANDE

2006-06-19

Finansdepartementet

103 33 Stockholm

Tillträdesvillkor för betalsystem – skillnader för små och stora banker

Bankföreningen vill angående rubricerade rapport dels framföra några generella synpunkter, dels lämna klargöranden till vissa avsnitt som av föreningen upplevs vara felaktiga.

Betalsystem – en fungerande marknad där självreglering är tillfyllest

En övergripande synpunkt som Bankföreningen särskilt vill lyfta fram är att tillträdet till de svenska betalsystemen fungerar väl enligt såväl föreningens uppfattning, som de utredningar som tidigare genomförts. Bland annat har Finansinspektionen uttalat att det svenska betalsystemet bedöms vara snabbt och säkert. Samarbete kring betalsystem har under mycket lång tid bedrivits mellan bankerna på den svenska marknaden. Sådant samarbete har innefattat bildandet av BGC, utvecklingen av Dataclearingen, nära samarbete mellan bankerna och Riksbanken avseende utveckling av RIX-systemet samt samarbete rörande automat- och kortinfrastruktur. Utöver detta infrastrukturella samarbete har dessutom ett antal bankgemensamma regelverk och rutiner utvecklats i Bankföreningen i syfte att skapa förutsättningar för största möjliga effektivitet och kundnytta. Detta svenska samarbete för effektivitet och tillgänglighet till betaltjänster för bankernas kunder är välkänt och omtalat i omvärlden. Mot ovanstående bakgrund vill Bankföreningen understryka vikten av att marknaden för betalsystem förblir en oreglerad marknad där parterna även fortsättningsvis kan stimuleras till att söka effektivitetshöjande samarbetslösningar kring betalsystemen samtidigt som en god konkurrens upprätthålls beträffande betaltjänster.

Tillräckligt antal uttagsautomater

Bankföreningens uppfattning, baserad bland annat på Riksbankens utredningar, är att marknaden aktörer bör sträva efter högsta möjliga effektivitet för betalningar ur ett samhällsekonomiskt perspektiv. Kontanttransaktioner är ett kostsamt och mindre effektivt

betalningsmedel jämfört med elektroniska transaktioner, som t.ex. kortbetalningar. I de fall bankkundernas preferens ändå är att använda kontanter ska detta önskemål tillgodoses på ett bra sätt. En tydlig tendens är att de elektroniska betalningarna ökar kraftigt och att kontanttransaktionerna börjar minska. Detta torde tala för att ett förhållandevis lågt antal automater inte skulle utgöra något problem utan tala för att en god effektivitet kommer att kunna upprätthållas i automatsystemet.

Att Sverige relativt sett har färre uttagsautomater än många andra länder har flera olika förklaringar. Den höga nyttjandegraden av automaterna kan förklaras av att en större andel automater från början placerades ut i samarbete mellan ett stort antal banker - Bankomat- respektive Minuten-samarbetena. Stor omsorg lades på att kartlägga på vilka platser kundefterfrågan fanns. Dubblering förekom endast på vissa platser av Bankomater och Minuten. För övrigt placerades automater ut på ett sätt som upplevdes tillfredsställande av kunderna. Om istället fler konkurrerande automater hade placerats på samma geografiska yta, hade det lett till låg nyttjandegrad av dessa automater. I vissa länder har kunderna endast möjlighet att använda uttagsautomater som ägs av den bank de är kund i. Samarbetet om uttagsautomater mellan de svenska bankerna innebär bankkunderna har tillgång till samtliga automater oavsett vilken bank som äger automaten. Sedan ett antal år tillbaka har även Bankomat- och Minutensystemen gjorts kompatibla så att alla automatkunder kan göra uttag via båda systemen oavsett banktillhörighet.

Dessutom har investeringskostnaden för varje objekt varit betydligt högre i Sverige än i de flesta övriga EU-länder. Detta beror på att vi i Sverige har en hög skyddssklassning av automaterna så att de ska kunna placeras i princip var som helst för att skapa god tillgänglighet för kunderna. Den höga skyddssklassningen innebär dels en dyrare typ av värdeskåp, dels krav från värdebolagen på säkra laddningsrum.

Ett ytterligare faktum som talar för ett relativt sett lågt behov av uttagsautomater i Sverige är att det finns tillgång till välutvecklade elektroniska system för giro, konto till kontoöverföringar och kort, som nyttjas i hög utsträckning istället för kontantbetalningar. Dessa system har blivit än mer lättillgängliga genom internetbankernas starka genomslagskraft.

Bilaterala avtal reglerar ersättningen för uttagsautomater

Fram till början av 1990-talet hade bankerna inom Bankomatsamarbetet ett gemensamt system/växel för att hantera transaktioner där en gemensam prissättning tillämpades. Vid denna tidpunkt riktades kritik från Konkurrensverket mot prissättningen, vilket gjorde att samarbetet upplöstes och ersattes av bilaterala avtal. De nuvarande bilaterala avtalen bygger på olika affärsöverenskommelser och priset är inte alltid relaterat till endast automatuttagen. I rapporten föreslås att bankerna bör betala nya aktörer, som sätter ut uttagsautomater utan att ha en egen kundstock, lika mycket som till aktörer som har en kundstock. Då det är fråga om olika förutsättningar är det vedertaget bland bankerna att använda olika ersättningsmodeller. Det upplevs dessutom som märkligt att Konkurrensverket uttrycker att prismodellerna för olika affärsuppbyggnader bör likriktas, när man tidigare uttalat kritik mot likriktning av prissättningen och förordat att priset skall bestämmas bilateralt grundat på enskilda affärsöverenskommelser.

Införande av kontonummerportabilitet skulle innebära oförsvarliga kostnader för bankerna och deras kunder

Kostnaderna och de tekniska svårigheterna med att införa kontonummerportabilitet är lika stora i det svenska banksystemet som i andra europeiska länder, eller större. Den svenska kontonummerstrukturen är den mest komplicerade av alla europeiska strukturer och inga särskilda tekniska förutsättningar finns i Sverige för att underlätta portabilitet. Eftersom ett stort arbete med integration av betalsystemen på Europeanivå pågår, Single Euro Payment Area (SEPA), vore det särskilt olyckligt om kostsamma sÄrlösningar skulle krÄvas för den svenska marknaden. Utvecklingen går nämligen mot ökad användning av internationellt standardiserade kontonummer, s.k. International Bank Account Number (IBAN).

Kommissionen har dessutom den 16 maj 2006 beslutat att inrätta en expertgrupp om kundrörlighet i samband med bankkonton. Bankföreningen anser mot ovanstående bakgrund att ett nationellt initiativ för att införa kontonummerportabilitet skulle vara oförsvarligt ur ett kostnads-/nyttoperspektiv för bankerna och deras kunder.

Bankföreningen har sedan länge upprättat en rutin för medlemmarnas räkning avseende ”avslut av konto” där nödvändig information i syfte att underlätta för en kund att flytta medel från en bank till en annan listas. Bankföreningen anser att detta angreppssätt på ett bra sätt fyller syftet att tillgodose kundönskemål om rörlighet. Det finns inga starka kundönskemål om att flytta själva kontonumret med sig från en bank till en annan. I Sverige tillämpas banksekretess och kunder har inte haft intresse av att lämna ut sitt kontonummer till en stor mottagarkrets, varför en jämförelse med t.ex. portabilitet av telefonnummer inte är relevant. Det som är av huvudsakligt intresse för bankkunden är att när önskemål om att byta bankförbindelse uppkommer så ska det kunna ske snabbt och enkelt. Bankföreningen är beredd att ytterligare vidareutveckla de rutiner som utgör underlag vid bankbyten och verka för en god tillämpning av dessa hos medlemsbankerna.

En annan omständighet som kan bedömas avsevärt förbättra kundens möjligheter att byta bank, när så önskas, vore införande av fri flytträtt och borttagen reavinstkatt vid fondbyten. Dagens situation med inlåsnings effekter leder till stor osäkerhet hos kunderna och verkar konkurrensbegränsande.

Betalningar via Internet sänds i många fall andra vägar än via BGC-systemet

I rapporten ges BGC genomgående en alltför central roll när det gäller internetbetalningar i och med påståendet att alla sådana betalningar sänds via BGC-systemet. Många plusgiro-betalningar skickas direkt till PlusGiro eftersom konvertering kan göras direkt i internetbankerna. Överföringar från konto till konto initierade i internetbankerna går vanligen via Dataclearingen, som visserligen driftas av BGC men är ett separat system ägt av Bankföreningen.

Kapitlet ”Utveckling på marknader” synes vara baserat på felaktiga beräkningar

Med utgångspunkt från de officiella definitioner som Sveriges Riksbank och övriga banker använder sig av bör marknadsandelarna för inlåning se ut enligt nedan. SCB administrerar fr.o.m. 2005 statistiken åt Riksbanken. De siffror som anges i rapportens tabell 4.4 bedöms vara felaktiga.

Deposit, Market Share (%)

(SCB-kod 441 plus 442)

	Combined											
	2003-Q1	2003-Q2	2003-Q3	2003-Q4	2004-Q1	2004-Q2	2004-Q3	2004-Q4	2005-Q1	2005-Q2	2005-Q3	2005-Q4
SEB	20,4%	21,5%	20,9%	21,1%	21,3%	20,8%	21,4%	21,4%	20,8%	22,4%	21,7%	21,7%
<i>Changes, %-units</i>		1,1%	-0,6%	0,2%	0,3%	-0,3%	0,6%	0,0%	-0,6%	1,6%	-0,7%	0,0%
FSPA	16,8%	16,4%	17,8%	17,0%	16,5%	17,3%	17,4%	16,8%	17,9%	17,3%	17,7%	16,0%
HSB Bank	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
FSPA	17,5%	17,1%	18,6%	17,7%	17,1%	17,3%	17,4%	16,8%	17,9%	17,3%	17,7%	16,0%
SHB	23,9%	23,7%	22,5%	24,3%	24,7%	24,8%	24,0%	24,3%	24,3%	23,7%	22,8%	23,4%
Statshypoteks Bank	0,4%	0,4%	0,4%	0,0%	0,4%	0,4%	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
SHB	24,3%	24,1%	22,9%	24,3%	25,1%	25,2%	24,4%	24,6%	24,6%	24,0%	23,1%	23,7%
Nordea	17,3%	16,9%	16,6%	16,6%	16,3%	16,0%	16,2%	16,3%	15,8%	15,2%	15,4%	15,5%
Skandia Banken	2,7%	2,9%	2,9%	2,6%	2,7%	3,1%	3,0%	2,9%	3,1%	3,2%	3,2%	2,9%
Danske Bank A/S	4,9%	4,4%	4,5%	4,2%	4,4%	4,2%	4,3%	4,4%	3,9%	4,3%	4,8%	6,5%
IKANO Banken AB	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%	0,3%
JP BANK AB	0,3%	0,3%	0,4%	0,4%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Länsförsäkringar	1,2%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%	1,3%
Other Savings Banks	0,6%	0,6%	0,6%	0,4%	4,0%	3,4%	3,4%	3,3%	3,4%	3,3%	3,5%	3,3%
Other Banks	10,5%	10,6%	11,0%	11,1%	7,6%	8,4%	8,3%	8,6%	8,8%	8,6%	9,0%	8,7%
Other total	12,9%	13,1%	13,6%	13,4%	13,2%	13,4%	13,4%	13,5%	13,9%	13,5%	14,1%	13,6%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Total market, BSEK	1 248,9	1 244,1	1 242,3	1 295,4	1 322,7	1 338,7	1 370,9	1 382,8	1 372,6	1 475,8	1 457,7	1 546,3
--------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

Deposit, Market Share (%)

(SCB-kod 441 plus 442)

	Households											
	2003-Q1	2003-Q2	2003-Q3	2003-Q4	2004-Q1	2004-Q2	2004-Q3	2004-Q4	2005-Q1	2005-Q2	2005-Q3	2005-Q4
SEB	12,7%	13,0%	12,8%	12,6%	12,8%	12,9%	12,8%	12,6%	12,7%	12,8%	12,8%	12,2%
<i>Changes, %-units</i>		0,3%	-0,1%	-0,2%	0,2%	0,0%	0,0%	-0,3%	0,1%	0,1%	0,1%	-0,6%
FSPA	24,8%	24,9%	24,9%	25,0%	24,6%	25,1%	25,1%	25,2%	25,1%	25,0%	25,2%	25,6%
HSB Bank	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,6%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
FSPA	25,4%	25,5%	25,5%	25,6%	25,1%	25,1%	25,1%	25,2%	25,1%	25,0%	25,2%	25,6%
SHB	14,9%	15,0%	14,9%	14,7%	15,0%	15,2%	15,3%	14,9%	15,2%	15,3%	15,5%	15,1%
Statshypoteks Bank	0,9%	0,9%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%
SHB	15,8%	15,9%	15,8%	14,7%	15,8%	16,0%	16,1%	15,7%	15,9%	16,0%	16,2%	15,8%
Nordea	19,5%	19,5%	19,4%	19,3%	19,0%	19,0%	18,9%	19,0%	18,7%	18,5%	18,1%	18,4%
Skandia Banken	3,7%	3,7%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%	3,9%	3,8%	3,7%
Danske Bank A/S	1,9%	2,0%	2,0%	1,9%	2,0%	2,0%	2,0%	2,0%	2,1%	2,2%	2,2%	2,2%
IKANO Banken AB	0,6%	0,6%	0,6%	0,7%	0,7%	0,7%	0,7%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%	0,8%
JP BANK AB	0,4%	0,3%	0,3%	0,3%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%	0,0%
Länsförsäkringar	2,7%	2,8%	2,8%	2,9%	3,0%	2,9%	2,9%	3,0%	3,0%	3,0%	3,0%	3,1%
Other Savings Banks	1,2%	1,2%	1,2%	0,8%	6,9%	6,3%	6,4%	6,4%	6,4%	6,3%	6,3%	6,4%
Other Banks	16,1%	15,6%	15,7%	17,4%	10,8%	11,2%	11,3%	11,5%	11,5%	11,5%	11,6%	11,8%
Other total	20,9%	20,5%	20,6%	22,0%	21,4%	21,2%	21,3%	21,7%	21,7%	21,6%	21,7%	22,1%
Total	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%

Total market, BSEK	509,2	524,1	541,3	520,6	531,2	543,4	559,5	537,0	558,9	581,1	600,6	584,0
--------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	-------

Enligt bankernas beräkningar är även lönsamhetssiffrorna i tabell 4.5 felaktiga. Avkastningen på eget kapital 2004 och 2005 bör vara enligt följande:

Return on Equity					
(%)	Group level		Swedish market		KKV report
	2004	2005	2004	2005	2004
SHB	16,6	18,0	16,1	16,6	37,0
SEB	14,7	15,8	19,5	19,4	17,0
Nordea	16,9	18,0	30,0	25,3	14,0
Föreningssparbanken	21,8	24,6	21,4	31,3	37,0
Danske Bank	13,9	18,5	10,7	10,7	18,0
Skandia Banken	15,2	11,2 ?	?	?	6,0
Länsförsäkringar Bank	4,3	4,1	4,3	4,1	3,0
ICA	neg	neg	neg	neg	-20,0
Ikanobanken	9,8	10,6	9,8	10,6	12,0

Excl "one-off items" ¹⁾	Group level	
	2004	2005
SHB	16,6	18,0
SEB	14,2	17,0
Nordea	15,1	17,4
Föreningssparbanken	19,1	20,4
Danske Bank	13,4	18,3

¹⁾ Excl capital gains, restr. costs etc)

Detaljerade kommentarer och synpunkter

Begreppen clearing och avveckling

I olika sammanhang i rapporten uppkommer otydligheter i beskrivningarna av momenten clearing och avveckling. Bankföreningens rekommendation för att uppnå stringens i beskrivningarna är att de definitioner som gjordes av dessa begrepp i "Betaltjänstutredningen", SOU 1995:69, används:

Clearing: Sammanställning och redovisning av två parter ömsesidiga förpliktelser mot varandra.

Avveckling: Överföring av likvid mellan två parter i syfte att lösa deras förpliktelser mot varandra.

Dessutom gäller genomgående att avvecklingen alltid sker före det att likvid och information förs till kundens konto. Detta förfarande sker enligt en internationellt vedertagen princip, de s.k. Lamfallussy-kriterierna för avveckling, som inarbetats fullt ut i det svenska betalningssystemet för att minimera systemriskerna.

s 14. Det finns flera clearingorganisationer för olika betalningsinstrument. I "steg 2" borde därför "en särskild clearingorganisation" ersättas av "olika clearingorganisationer (BGC, VPC, CEKAB, VISA, MasterCard m.fl.)".

s 15. Det är bankerna som ansvarar för att avvecklingsinformationen sänds till RIX *via* clearingorganisationen. Meningen under ”steg 3” som börjar med ”Detta sker i Sverige ...” borde kompletteras med att ”bankerna *via clearingorganisationer* skickar information till RIX”.

s 24. Beskrivningen av Bankgirocentralen borde kompletteras så att det framgår att BGC bedriver såväl bankgemensam produktutveckling som utveckling på entreprenad.

s 26. Det förekommer även bilaterala filöverföringar mellan bankerna.

s 33 4 st. Utöver de registreringar som beskrivs i detta stycke förekommer även ett stort antal direkta registreringar av bankerna i RIX för bilaterala flöden och enligt multilaterala överenskommelser.

s 34. I figur 3.2 borde kolumnen 3 ”Avveckling” ej innehålla ”BGC” (framför RIX) samt ”SEB” eftersom all avveckling sker i RIX. En ny kolumn kunde införas mellan 2 och 3 med beteckningen ”Clearing och avvecklingsplattform”. I denna kolumn borde anges ”BGC” efter samtliga betalningsinstrument utom ”POS-transaktioner -> CEKAB/BABS->Visa” där pilen skulle peka till ”SEB”.

s 35. Sista raden som innehåller ”där övriga banker har konton” är inte korrekt eftersom bankerna inte har några särskilda avvecklingskonton i SEB utan i endast i RIX.

s 37 2 st. Vid sidan av transaktionskontot kan även andra produkter fungera som en ”dörröppnare” för nya kunder. Enligt en TEMO-undersökning beställd av Bankföreningen ökar andelen flerbankskunder.

s 39 sista meningen. I RIX är transaktionspriset lika för alla deltagare. Utöver transaktionspriset tas en årsavgift ut som är baserad på antalet transaktioner. Deltagare med få transaktioner betalar en lägre årsavgift. Det går mot denna bakgrund inte att tala om volymrabatter i RIX. Detta felaktiga antagande återkommer även i sista stycket på sidan 47.

s 54. CEKAB tillämpar volymrabatter och RIX har differentierade årsavgifter enligt ovan. Mot denna bakgrund bör villkoren för aktörerna inte betecknas som lika.

s 58. Indirekta deltagare i RIX kan nyttja Cash Management-verktyg för att kunna styra sin likviditet. Alla bankaktörer erbjuds att delta i RIX. Några aktörer väljer att avveckla via andra aktörer som frivilligt erbjuder denna möjlighet. Beslut om att delta direkt i RIX eller indirekt via någon annan aktör baseras rimligen på affärsmässiga grunder och inte på tvång. Såväl större som mindre bankaktörer anser generellt att det är dyrt att delta i RIX.

s 65. De kostnader som anges i tabell 4.2 är endast kostnaden för den rena transaktionen. För att genomföra uttag, gireringar och överföringar finns även kostnader för varje produkt utöver den rena transaktionskostnaden i respektive system.

s 76. Få kontantuttag per invånare i Sverige behöver inte nödvändigtvis bero på att Sverige är underförsörjt med automater. Det är lika troligt att det finns andra förklaringar, t.ex. att bankerna har billiga och bra betalnings- och överföringsrutiner.

s 86. Även om privatpersoner ges tillgång till eget bankgironummer - vilket efterfrågas i rapporten - kvarstår större delen av problemen om inte alla löneutbetalare, försäkringsbolag med flera förändrar de nuvarande väl etablerade rutinerna med insättningar direkt till mottagarens bankkonto. Sådana insättningar går ej via bankgironummer. Den internationella trenden, via införandet av IBAN, pekar snarast på att överföringar konto till konto kommer att öka.

SVENSKA BANKFÖRENINGEN

Dess styrelse

Ulla Lundquist

Henrik Bergman